

Z

WARTEN

in de Verenigde Staten zijn oververtegenwoordigd in de misdaad, als daders maar ook als slachtoffers. Al ruim een eeuw wordt gezocht naar verklaringen voor dit sterke verband. Volgens sommigen weerspiegelen de criminaliteitscijfers een 'kleurenblinde' werkelijkheid, anderen zien de omvangrijke misdaad van zwarten als het gevolg van hun ongunstige sociale omstandigheden, weer anderen wijzen racisme en discriminatie als oorzaken aan. Om deze kwesties gaat het in de recente boeken van de Afro-Amerikaanse auteurs Khalil Muhammad (historicus) en Shaun Gabbidon (criminoloog).

Muhammad (re)construeert in *The Condemnation of Blackness. Race, Crime, and the Making of Modern Urban America* vijftig jaar debat – tussen 1890 en 1940

‘Misdaad werd een kwestie van ras en een uiting van biologische en morele minderwaardigheid.’

– over de vanzelfsprekende koppeling tussen zwarten en criminaliteit en de betekenis daarvan voor de stedelijke samenleving in het noorden van de Verenigde Staten. Gabbidon bespreekt in *Criminological Perspectives on Race and Crime* theoretische en empirische inzichten over het verband tussen ras en criminaliteit die vooral na de Tweede Wereldoorlog tot wasdom zijn gekomen.

Na de Burgeroorlog, in december 1865, werd de slavernij in alle Amerikaanse staten afgeschaft: in de zuidelijke staten werden vier miljoen slaven vrije burgers. Een groot aantal van hen verhuisde in de daaropvolgende decennia naar steden in het industriële noorden en het westen, waar zij het zogeheten Negervraagstuk gingen vormen. In 1884 noemde de Amerikaanse paleontoloog en geoloog Nathaniel Southgate Shaler de aanwezigheid van de zwarte bevolking het grootste onheil dat de Verenigde Staten was overkomen. Onder invloed van het vooruitgangsgeloof tijdens de *Progressive Era* (1890-1920) nam hij in 1900 een genuanceerder standpunt in; hij riep de liberale krachten in het noorden op om zich uit liefde voor het vaderland in te zetten voor de daadwerkelijke emancipatie van zwarten.

De Amerikaanse volkstelling van 1890 omvatte voor het eerst een generatie vrije zwarte burgers en hielp zo de jonge Duitse immigrant Frederick L. Hoffman aan een

De doem om zwart te zijn

Speculaties over het verband tussen ras en crimineel gedrag

Afro-Amerikanen spelen al lange tijd een aanzienlijke rol in de Amerikaanse misdaadwereld. Het onderzoek naar dit verband heeft de afgelopen eeuw een lange weg afgelegd, waarbij veel uiteenlopende veronderstellingen de revue zijn gepasseerd. **door Elisabeth Lissenberg**

THE CONDEMNATION OF BLACKNESS. RACE, CRIME, AND THE MAKING OF MODERN URBAN AMERICA door Khalil Gibran Muhammad. Harvard University Press. Cambridge, Mass. 2010. 380 pag. € 32,95

CRIMINOLOGICAL PERSPECTIVES ON RACE AND CRIME (SECOND EDITION) door Shaun L. Gabbidon. Routledge. New York/Londen 2010. 282 pag. € 46,50

De armoede van de zwarte bevolking zorgde voor achterstand, segregatie en criminaliteit.

Fundgrube voor statistische analyses van het zwarte bevolkingsdeel. Hoffman presenteerde zich als een neutrale nieuwkomer, vrij van vooroordelen, maar zijn in 1896 gepubliceerde boek *The Race Traits and Tendencies of the American Negro* (te lezen via internet) staat bol van racisme. Het is bewonderenswaardig hoe ingehouden Muhammad zich uitlaat over Hoffman, wiens *Race Traits* volgens hem het vertrekpunt vormde voor het debat over statistische gegevens rond ras en misdaad. Hoffman was ervan overtuigd dat zwarten noodzakelijkerwijs van kwaad tot erger zouden vervallen. Hun neiging tot misdadigheid, armoede en zedeloosheid stond nu eenmaal iedere sociale en economische vooruitgang in de weg. *Race Traits* viel in goede aarde bij die blanken in de Verenigde Staten die hun overmacht door de groeiende (im)migratiestromen rond de eeuwwisseling in gevaar zagen gebracht.

Mede dankzij de opkomende sociale wetenschappen wist Hoffman het probleem zodanig te definiëren dat de

‘onverbrekelijke’ band tussen misdaad en zwartzijn wetenschappelijke legitimiteit verkreeg en dat het ‘Negervraagstuk’ steeds meer in het teken kwam te staan van criminaliteit. Misdaad werd een kwestie van ras en een uiting van biologische en morele minderwaardigheid: *writing crime into race* noemt Muhammad dit. Cesare Lombroso’s visie op de evolutietheorie, met zwarten als het laagste en primitiefste ras, vond eind negentiende, begin twintigste eeuw in de Verenigde Staten een vruchtbare voedingsbodem – evenals zijn opvattingen over de geboren misdadiger, wiens morele en intellectuele innerlijk zou worden weerspiegeld in zijn uiterlijk.

Dit verband tussen ras en misdaad was een van de sterkste argumenten voor raciale ongelijkheid en segregatie. Waar sterfte, hoge zelfmoordcijfers en criminaliteit onder blanken golden als een maatschappelijk verschijnsel, dat ook als zodanig moest worden aangepakt, vonden men van zwarten dat zij hun problemen zelf maar moesten oplossen. De liberale

president Theodore Roosevelt deed in 1906, toen hij zwarte studenten toesprak, een beroep op hun verantwoordelijkheidsgevoel en wees op het belang van een goede opleiding. Toch zag ook hij criminaliteit als het grootste gevaar dat ‘julie ras bedreigt’.

De toenmalige kritiek van zwarte wetenschappers op het boek van Hoffman werd niet serieus genomen. De aan Harvard University gepromoveerde zwarte socioloog William E.B. DuBois relativeerde de omvang van de zwarte misdaad niet, maar keerde zich wel tegen Hoffmans raciale uitleg. Niet ras, maar de ongun-

‘Er bestaat wel degelijk een sterk verband tussen zich gediscrimineerd voelen en het plegen van (kleine) criminaliteit.’

stige sociaaleconomische omstandigheden waarin de zwarten in het noorden waren terechtgekomen, hadden het criminaliteitsprobleem veroorzaakt. Voor DuBois was het racisme 'Negervraagstuk nummer één', dat door zwarten én blanken moest worden opgelost. De zwarten waren 'verplicht' om, koste wat kost en ondanks raciale onderdrukking, de criminaliteit te lijf te gaan; de blanken waren 'verplicht' zwarte jongeren toe te laten tot de arbeidsmarkt om nóg meer verval in armoede en misdaad te voorkomen.

Volgens sommige blanke hervormers was gelijk(waardig)heid voor zwarten, als eindstation van morele en culturele verheffing, niet onmogelijk. Rond 1900 – aldus Muhammad, die deze fase aanduidt als *writing crime into culture* – veranderde de raciale visie steeds meer in een culturele visie op het zwartzijn. Minderwaardig was nu niet meer het ras, maar de cultuur van de Afro-Amerikanen.

In de loop van de twintigste eeuw vonden structurele verklaringen voor de zwarte criminaliteit steeds meer weerklank. De blanke hervormers kregen oog voor de racistische kant van het politieoptreden en richtten nu hun aandacht op preventie: *writing crime into class*, aldus Muhammad. Ze laakten het raciale onrecht, maar vochten niet echt voor tastbare verbeteringen. Weliswaar steunden de blanke hervormers de vorming van interracial organisaties als de National Association for the Advancement of Colored People (NAACP) en de National Urban League (NUL), beide opgericht in 1910, maar de Afro-Amerikanen bleven – zonder financiën en zonder het soort instellingen dat zich bekommerde om de problemen van de Europese immigranten – vooral aangewezen op elkaar.

De achterstand van de zwarte bevolking nam toe door de komst van immigranten, voor wie een ander integratieregime gold en assimilatie in het verschieft lag. Zij profiteerden van de bevindingen van de beroemde sociologische *Chicago School* en de moderne aanpak van problemen in de grote steden. Immigrantenkinderen leerden hoe ze zich in hun nieuwe vaderland tot elkaar en tot de wet moesten verhouden. Zwarte kinderen kregen niet de kans om te assimileren en hoefden nog veel minder te rekenen op vervulling van de Amerikaanse droom: die was alleen voor blanken weggelegd.

Als keerpunt ziet Muhammad een artikel van de gezaghebbende, aan de *Chicago School* verbonden blanke criminoloog Thorsten Sellin. In 1928 concludeerde Sellin, in een themanummer over de 'American Negro' van de toonaangevende *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, dat de omvang van de zwarte criminaliteit zeer nauw gerelateerd was aan het discriminerende optreden van politie en justitie. Sellins collega Edwin M. Sutherland had vier jaar eerder al gesteld, in de eerste Amerikaanse inleiding tot de criminologie, dat het geen zin had zwarte en blanke misdaad tegen elkaar af te zetten, omdat blanken en zwarten onvergelijkbaar waren in hun sociaaleconomische en culturele omstandigheden.

De strijd tegen het bedrieglijke karakter van statistische gegevens bleef zonder

gevolgen voor de officiële federale cijfers van de FBI, die vanaf 1933 zonder commentaar in de *Uniform Crime Reports* (UCR) werden gepubliceerd. Het ging daarbij om drie categorieën: 1. neger (*negro*), 2. blank en 3. allochtoon blank (*foreign born*). Na 1941 werden de twee laatste categorieën samengevoegd en resteerde dus de dichotomie neger-blank.

'Het verband tussen ras en misdaad was een van de sterkste argumenten voor raciale ongelijkheid en segregatie.'

Het door Muhammad beschreven proces van *writing crime into race* via *writing crime into culture* naar *writing crime into class* volgt zeer globaal tot 1940 de ontwikkeling van de criminologie. In de negentiende eeuw was dit vakgebied voortgekomen uit de statistiek en de medische wetenschap, maar gaandeweg ging het, mede vanuit een sociologisch perspectief, steeds bredere kringen beschrijven rond zijn aanvankelijke onderzoeksobject: de dader.

The Condemnation of Blackness behandelt een typisch Amerikaans probleem, de gevolgen van de beëindiging van de slavernij. Het laat zien hoe wetenschappelijke kennis vermengd kan raken met het discrimineren van een bevolkingsgroep. De tussen 1890 en 1940 in de Verenigde Staten geopperde – en bestreden – raciale en culturele argumenten zijn voor sommigen nog steeds valide en hebben in Europa een plaats gekregen in meer of minder wetenschappelijke discussies over de ernst en omvang van de criminaliteit van nieuwkomers.

Muhammad geeft ten slotte een schrijnend beeld van de langdurige intellectuele strijd die zwarte sociale wetenschappers hebben moeten voeren voordat zij de erkenning kregen die hen toekwam. Deze tragische ontwikkeling duurt nog steeds voort en blijkt onder meer ook uit het feit dat de American Society of Criminology (ASC) pas in 1995 een *Division on People of Color and Crime* oprichtte, waar *Women and Crime* al sinds 1983 als afdeling bestond. Maar de tijden veranderen: er verschijnen steeds meer titels van zwarte auteurs. Zo wordt Gabbidon de eerste hoofdredacteur van het nieuwe tijdschrift *Race and Justice*.

Zijn boek *Criminological Perspectives on Race and Crime* is een inleiding in de criminologie met de gebruikelijke staalkaart van criminologische inzichten – maar, en dit is nieuw, toegespitst op theoretische en empirische bevindingen inzake misdaad, ras en etniciteit, vooral gerelateerd aan de Verenigde Staten, maar ook aan Afrika, Europa en Canada.

Gabbidon laat zien dat discriminatie als oorzakelijke factor in het ontstaan van criminaliteit nog belangrijker is dan lange tijd werd aangenomen. Vanuit de achterstandsbenadering – waarvan DuBois

een voorvader mag heten, voortkomend uit de sociale desorganisatie- en spanningstheorie – construeerde de Amerikaanse socioloog Robert Agnew de *General Strain Theory*, die stelt dat sociale structuren een frustratie kunnen oproepen die een versterkende negatieve uitwerking heeft op delinquent gedrag. Discriminatie vanwege huidskleur roept extra spanning op en drijft Afro-Amerikanen nog eerder het pad op van de criminaliteit, zeker als er ook andere spanningsbronnen zijn, zoals ongunstige sociaaleconomische omstandigheden en het ontbreken van beschermende buffers.

De in Nederland omarmde sociale bindingsbenadering, die stelt dat de banden met ouders, school, werk en vrienden bescherming bieden tegen de verlokkingen van de misdaad, blijkt minder 'ras'-neutraal dan geestelijk vader Travis Hirschi (1969) meende. Een recente analyse van het oorspronkelijke onderzoeksmateriaal door James Unnever en coauteurs (2009) heeft aangetoond dat Hirschi – zij het, naar Unnever aanneemt, 'onbewust' – geen aandacht heeft besteed aan wat wel kon worden afgeleid uit zijn eigen steekproef, namelijk dat de onderzochte zwarte schoolkinderen zich wel degelijk gediscrimineerd voelden en dat een sterk verband bestond tussen zulke ervaringen en het plegen van (kleine) criminaliteit. In Hirschi's voetspoor is een generatie cri-

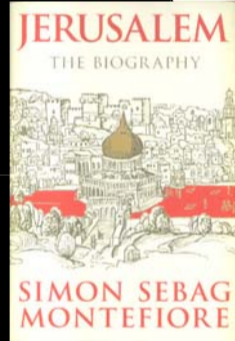
minologen blind gebleven voor het belang van de factor discriminatie als wegbe-reider voor misdadigheid onder Afro-Amerikanen.

Gabbidon beschouwt het zogeheten conflictperspectief als misschien wel het meest geschikt voor een benadering van de relatie tussen ras en misdaad. Dit perspectief concentreert zich op de ongelijke verdeling van machtsbronnen en de strijd tussen individuen en groepen over normen en waarden zoals die zich manifesteert in de strafrechtspleging, van strafwetgeving tot bestraffing. De Franse socioloog Loïc Wacquant zoekt ongeveer langs deze weg naar verklaringen voor het fenomeen van de hyper-gevangenzetting – anderen spreken van 'massa-gevangenzetting' – waarvan Afro-Amerikanen, die sinds de jaren zeventig extreem vertegenwoordigd zijn in Amerikaanse gevangnissen, het slachtoffer zijn.

Wacquant ontwaart een 'dodelijke symbiose' tussen de gevangenis en het zwarte getto, die hij verklaart uit het verschuiven van de traditionele maakindustrie naar lagelonenlanden, terwijl de sociale voorzieningen werden afgebouwd en een veiligheidsindustrie tot ontwikkeling kwam ter beheersing en bewaking van het arbeidssurplus van uitkeringsgerechtigde en (ex-)gedetineerde zwarten. Binnen het getto nam de onderlinge betrokkenheid af en werden informele

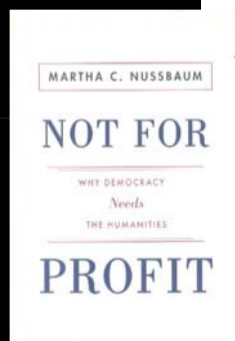
ATHENAEUM BOEKHANDEL

WWW.ATHENAEUM.NL

Simon Sebag Montefiore - Jerusalem. The Biography.
Weidenfeld & Nicholson - 636 blz. - Gebonden - € 36,70

Drawing on new archives, current scholarship, his own family papers and a lifetime's study, Montefiore illuminates the essence of sanctity and mysticism, identity and empire in a unique story of the city that many believe will be the setting for the Apocalypse. This is how Jerusalem became Jerusalem: the only city that exists twice - in heaven and on earth.

Martha Nussbaum - Not For Profit.
Why Democracy Needs the Humanities.
Princeton U.P. - 159 blz. - Gebonden - € 24,35

Drawing on the stories of troubling--and hopeful--educational developments from around the world, Nussbaum offers a manifesto that should be a rallying cry for anyone who cares about the deepest purposes of education.

WWW.ATHENAEUM.NL

Uw academische boekhandel dag en nacht bereikbaar.
 Talloze artikelen, recensies, interviews, voorpublicaties, cultuuragenda, en een webwinkel. Ga snel naar:

SPUI 14-16 AMSTERDAM (020-5141460)
 GEDEMPTE OUDE GRACHT 70 HAARLEM (023-5318755)

vormen van sociale controle vervangen door andere, formele mechanismen om de zwarte bevolking in toom te houden. Gevangenzetting werd het beheersingsmiddel bij uitstek, aldus Wacquant.

De interne organisatie van de gevangenis verloopt inmiddels, precies zoals in het zwarte getto, langs raciale scheidslijnen. De oorspronkelijke gevangenencodes en -hiërarchie hebben plaatsgemaakt voor gettocodes. De flatgebouwen en scholen in het getto zijn voorzien van tralies en bewakingspoortjes die zwarte kinderen, jongens voorop, alvast vertrouwd maken met de gevangenis. Als in het huidige tempo wordt voortgegaan met gevangenzetting, zal een op de drie vandaag geboren mannelijke zwarte baby's achter slot en grendel komen – waarmee hun kans daarop vijfmaal zo groot is als voor mannelijke blanke baby's.

Gabbidon attendeert de lezer ook op het koloniale en het tegenkoloniale perspectief, die tot nu toe onderbelicht zijn gebleven in de Nederlandse criminologie, ook in het recente themanummer

'Criminaliteit, migratie en etniciteit' (2010) van het *Tijdschrift voor Criminologie*. Het koloniale perspectief dateert van 1994 en verklaart het geweld waarmee gekoloniseerd werden tegen de kolonisten keren, of tegen elkaar, vanuit de door hen ervaren uitbuiting en onderdrukking, en de psychologische vreemding en frustratie waartoe dat heeft geleid.

In dit verband houdt Gabbidon zich ook bezig met de criminologie op zichzelf, meer in het bijzonder met de tegenkoloniale criminologie van de aan de Indiana University van Pennsylvania verbonden hoogleraar Biko Agozino, waarvan hij veel verwacht. Agozino bepleit een dekolonisering van de criminologie, een terrein dat zijns inziens, meer dan andere sociale wetenschappen, het kolonialisme heeft ontzien. Waarom, zo vraagt hij zich af, zijn misdaden als het uitmoorden van slaven, slavernij en slavenhandel genegeerd en fixeerd westerse criminologen zich op de criminaliteit van alledag en op toepasselijke straffen?

Agozino's verwijt herinnert aan dat van het marxistisch georiënteerde Amerikaanse criminologen-echtpaar, Herman en Julia Schwendinger. In de jaren zeventig beschouwden zij het over het hoofd zien van ernstige mensenrechtenschendingen als een blijk van criminologisch onvermogen. Intussen behoren ook die schendingen tot het domein van de criminologie. Agozino en de zijnen hebben reden voor boosheid, maar toch ook voor optimisme.

Elisabeth Lissenberg is emeritus hoogleraar criminologie aan de Universiteit van Amsterdam.

Overige literatuur

- B. Agozino. 'Counter-Colonial Criminology. A Critique of Imperialist Reason', *Crime, Law & Social Change* 41 (2004): 343-358.
- M. Cain. 'Book Review. B. Agozino, Counter-Colonial Criminology. A

Critique of Imperialist Reason', *The Howard Journal* 46/5 (2007): 534-537.

- F.L. Hoffman. *The Race Traits and Tendencies of the American Negro*. Publications of the American Economic Association, Vol. XI, nr. 1, 2 en 3. Press of Andrus & Church. Ithaca, NY 1896 (www.archive.org).
- H. en J. Schwendinger. 'Defenders of Order or Guardians of Human Rights?' In: I. Taylor et al. (eds.), *Critical Criminology*. Routledge & Kegan Paul. Londen/Boston 1975, pp. 113-146.
- T. Sellin. 'The Negro Criminal. A Statistical Note', *The Annals of the American Academy of Political and Social Sciences* 140 (1928): 52-64.
- J.D. Unnever et al. 'Racial Discrimination and Hirschi's Criminological Classic. A Chapter in the Sociology of Knowledge', *Justice Quarterly* 26 (2009): 377-409.